

Univerzitet u Sarajevu
Fakultet političkih nauka
Odsjek za komunikologiju

Šarene svijeće kao zaboravljena tradicija mubarek/posebnih noći

Esej

Predmet: Medijska kultura
Profesor: Fahira Fejzić-Čengić
Student: Rabija Arifović, vanredni student
Broj indeksa: 1062/II-K

Sarajevo, maj 2021.

Sažetak:

Ovaj esej ima za cilj da osvjetli gotovo zaboravljeni dio tradicije Bosne i Hercegovine. Šarene svijeće kao tradicija mubarek/posebnih noći bile su dijelom bosanskog folklor. Svijeće nemaju svoje religijsko utemeljenje, ali predstavljaju dobri duh bosanskog čovjeka i sredstvo su širenja i podsticanja na dobro.

U izradi ovog eseja konsultovan je Glasnik Zemaljskog muzeja, ali su u svrhe ovog rada obavljani i razgovori sa historičarem Mufidom Garibijom i čuvarom tradicije Emirom Delalić-Joksimović.

(O)čuvanje ove tradicije ukazuje na činjenicu da je ono što je dobro ipak neprolazno.

Ključne riječi: svijeće, tradicija, bosanski folklor

Summary:

This essay aims to shed light on an almost forgotten part of the tradition of Bosnia and Herzegovina. Colorful candles as a tradition of special nights were part of Bosnian folklore. The candle does not have its own religious foundation, but it represents the good spirit of the Bosnian man and a means of spreading and encouraging the good.

The Gazette of the National Museum was consulted in the preparation of this essay, but for the purposes of this paper, talks were also held with the historian Mufid Garibija and the keeper of tradition, Emira Delalić-Joksimović.

The preservation of this tradition points to the fact that what is good is nevertheless imperishable.

Keywords: candles, tradition, Bosnian folklore

Šarene svijeće su gotovo zaboravljeni dio tradicije Bosne i Hercegovine, što je bio motiv da se o njima ostavi pisani trag, te eventualno čitateljstvo ponuka na očuvanje ovog običaja.

O ovom običaju u dodatku knjige „Narodne pjesme muhamedovaca u Bosni i Hercegovini“, opisuju se i stari običaji, te među njima običaj šarenih svijeća, kao isključiva svojina Sarajlija (str. 592.—593.) U tekstu se navodi: „Nijesam mogao sazvati, odakle dolazi taj običaj. Star je svakako, ali je čudnovato, da se osobito drži u Sarajevu, a da ga muhamedovci izvan Bosne i Hercegovine ne poznaju“. Tako je završeno u knjizi „Narodne pjesme muhamedovaca u Bosni i Hercegovini“, što je sačuvano u IV. knjizi „Glasnik zemaljskog muzeja“ iz 1890., str. 416.—417.¹

Pojašnjenja sam potražila kod historičara Mufida Garibije, koji potvrđuje da se običaj, kako to stoji i u gore navedenom odlomku, osobito drži u Sarajevu, da se duboko utkao u kuće sarajevskih muslimana.

On tvrdi da utemeljenje ovih svijeća pronalazimo u periodu dolaska Osmanlija na tlo Bosne Hercegovine. Svojevremeno tom vremenu je bilo osvjetljenje putem uljarica, loja, voska, a kasnije i parafina, a Garibija je naveo da su čak i za kandilje na munarama džamija korištene uljarice. Svijeće su, dakle, bile sastavni dio svake kuće. Ali kako se odabrane noći razlikuju od ostalih, nastojanje je bilo da se simbolično i osvjetljenjem pokaže da je ta noć veća od ostalih. Svakodnevno su korištene bijele svijeće, ali za odabrane noći su pravljene posebne, šarene svijeće.

Šarene svijeće

---

¹ Glasnik Zemaljskog muzeja, Zemaljski muzej, Sarajevo, 1890.

Na šarenim svijećama pronalazimo šare u tri boje, zelenoj, plavoj i crvenoj, o čemu sam ponovo pitao Garibiju. On tvrdi da je ovo klasičan prikaz bosanskog folklora te da svijeće i boje na njima simboliziraju Bosnu i Hercegovinu i multietičnost njenih naroda (zeleno boja simbolizira muslimane, crvena katolike a plava pravoslavce). On dalje navodi da možemo pronaći i duhovnu simboliku boja, bijela simbolizira svjetlost, plava dobročinstvo, zelena mir, crvena spoznaju.

Tzv. lik svijeća se sastoji od pet svijeća, ponovo simbolično navodi Garibija, ukazujući na pet dnevnih namaza i pet islamskih šartova². Svijeće su se, i mimo mubarek noći³, čuvale na nekom istaknutom mjestu, kako bi ponovo podsjećale na namaze i stubove islama.

Kada govorimo o samom običaju, svijeće su se palile u vrijeme akšam namaza⁴ i pod njihovom svjetlošću bi se iftarilo.⁵

Ono što je važno spomenuti jeste i odgojna dimenzija ovog običaja. Naime, otac bi na Bašćaršiji kupio svijeće i donosio ih djeci, koja su s nestrpljenjem očekivala mubarek noći znajući da će dobiti svijeće i da će u toj noći u kući vladati posebna atmosfera. To je bio način da se djeci približe ljepote vjere i da se u njihovom sjećanju ostavi trag, a koji će ih i dalje kroz vrijeme podsticati na istinsko življenje vjere. Običaj posjeduje i elemente igre za djecu, te možemo uočiti koristi za odrastanje i socijalizaciju najmlađih. Igra ima utjecaj na emocionalni razvoj djeteta, što je temelj za dječji psihološki i socijalni razvoj. Tijekom igre, dijete je u interakciji, dijeli svoja iskustva, gradi odnose te usvaja vrijednosti, pravila i norme ponašanja. Igra je bogatstvo za dječju dušu, a posebno je važna i značajna u najmađe doba. Igra proističe iz djetetove unutarnje potrebe i treba je poticati, a ne sputavati, a elementi igre sadržani u običaju o kojem govorimo upravo mogu potaknuti sve navedeno.

Kako je ranije navedeno, svijeće nemaju svoje utemeljenje u samoj vjeri, ali su one u ovom slučaju odgojno sredstvo, imaju elemente kulture kao proširene i zaživljene tradicije. Hidajet Repovac kulturu opisuje kao ono iskustvo ili mnoštvo iskustava što ih je čovjek sabirao i akumulirao zahvaljujući svjesnom radu, ili kao pretakanje tih iskustava u materijalna i duhovna djela i življenje s njima kao s mjerom vlastitog bića. Na primjeru šarenih svijeća pronalazimo

---

² Osnovne praktične dužnosti muslimana se nazivaju islamski šarti. Osnovnih praktičnih dužnosti i obaveza muslimana, koje se još nazivaju i islamskim šartima, ima pet i smatraju se „stubovima vjerovanja“.

³ Za riječ blagdan u muslimanskom govornom području koristi se riječ "mubarek dan ili noć"

⁴ Akšam-namaz je jedna od pet dnevnih molitvi u islamu, koja se obavlja kada sunce zađe.

⁵ Iftar je obrok u islamu kojim se prekida ramazanski post. To je večera u prvi sumrak. Post se prekida u trenutku zalaska sunca iftarom.

ono o čemu Repovac piše. Iz spomenutog uočavamo da je bosanski čovjek kroz stoljeća čuvao sve što je od vjere i kulture, a tekovine ovog odnosa imamo i danas.

U Sarajevu se nekad više porodica bavilo izradom šarenih svijeća, ali danas svijeće pravi samo jedna žena, Emira Delalić-Joksimović, koja je zanat naučila i u naslijeđe dobila od svoje majke, Fehrija-hanume.

Emira Delalić-Joksimović

Emira pak kaže da, iako njen sin i unuci znaju kako se svijeće prave, poslije nje ne planiraju da se bave izradom istih. Emira pred dolazak mubarek noći napravi svijeće i odnese ih u određenu radnju na Baščaršiji, a kako kaže, iako tradicija ne živi kao u vrijeme kada je tek počinjala da pravi svijeće, još uvijek postoje oni koji pred mubarek noći dolaze u tu radnju i traže šarene svijeće, kupuju ih i na taj način tradiciju nastoje očuvati.

Zaključak

Iako dolazim sa sjevera Bosne, nakon selidbe u Sarajevo i saznanja o ovom običaju, odlučila sam da o njemu više saznam, zapišem ali i njegujem. Sama sam potražila i kupila šarene svijeće te ih zapalila u povodu ovogodišnjih mubarek noći.

Fahira Fejzić-Čengiđ u knjizi „Medijska kultura“ navodi da stare vrijednosti ne umiru i da su u stanju da modeliraju medijsku kulturu, da na nju utječu i da je dijelom profiliraju. Istražujući i ovom običaju, osim saznanja o porijeklu, načinu primjene i simbolici ovog običaja, došla sam do i važnijeg saznanja. Bosanski čovjek je znao prepoznati dobro i njegovati dobro, a stare vrijednost bosanskog čovjeka ne umiru. Bosanski duh je prepoznatljiv u kulturnom, intelektualnom, nivou, umjetnosti, načinu života, suživota i spremnosti da se Bosna i dobri duh Bosne brane. O ovome sam ostavila pisani trag u jednom od ovdašnjih medija, nakon čega je uslijedio niz reakcija čitateljstva, obradovanog zbog prisjećanje na ovaj običaj i minula vremena, što potvrđuje ranije navedeno.

U današnjici i izazovu ubrzanog načina života i otuđenja od vrijednosti, drugih i sebe, bosanski čovjek ipak nastoji (o)čuvati ono što je sastavi dio njegovog bića. Potrebno je naglasiti ulogu masmedija u poticaju susreta i mirenju starog i novog. Kroz ovaj pozitivan učinak masmediji nude zdravu vriježu koje se možemo držati. Ovu ulogu masmedija smo potvrdili pričom o šarenim svijećama. A šarene svijeće koje su i pred ovogodišnje mubarek noći kupljene i zapaljene u više sarajevskih kuća, i ovaj pisani trag o njima, svjedoče da duh tradicije ipak blista i živi.

Izvori:

Glasnik zemaljskog muzej (1890), izdavač Zemaljski muzej, Sarajevo

Fahira Fejzić-Čengić, Medijska kultura (2009), izdavač Connectum, Sarajevo

Mufid Garibija, intervju, objavljen 9. marta na portalu Al Jazeera Balkans, a zatim urađen još jedan intervju za potrebe ovog rada 14. aprila 2021. godine

Emira Delalić-Joksimović, intervju, objavljen 9. marta na portalu Al Jazeera Balkans